

Barn og unge i Kulturfondet 2019 – Rapport

1. Bakgrunn for rapporten

Et kvalitativt godt kunst- og kulturtilbud for barn og unge har vært et sentralt mål i Kulturrådet siden rådet første gang i 1985 avsatte egne midler til denne målgruppen. I 2015 vedtok rådet et omfattende omstrukturingsgrep for barne- og ungdomskultur i Kulturfondet. Faglig utvalg for barne- og ungdomskultur ble lagt ned, og midlene i de to støtteordningene (Kunstløftet og Prosjektstøtte barne- og ungdomskultur) ble fordelt til de øvrige fagområdene i fondet. Fra 2016 fikk fagutvalgene dermed et utvidet ansvar for å videreutvikle bevisstheten rundt og kvaliteten på kunst- og kulturprosjekter som har en ung målgruppe.

Hovedbegrunnelsen for denne omstruktureringen i Kulturfondet var troen på at en fortsatt særbehandling av prosjekter for barn og unge ville virke mot Kulturrådets hensikt om statusheving og utvikling av barne- og ungdomskulturfeltet. Omstruktureringen ble betegnet som et eksperiment, og rådet ønsket å følge med på både kvalitetsdiskursen og fagutvalgenes prosjekter og tildelingssummer for denne målgruppen. Siden 2016 har fagansvarlig for barne- og ungdomskultur derfor årlig rapportert om rådets, fagutvalgenes og administrasjonens samlede arbeid med kunst og kultur for og med barn og unge. Dette arbeidet omfatter i 2019 innspill til kommende stortingsmelding om barne- og ungdomskultur, hørings svar til nye læreplaner i grunnskolen og forskrifter i lærerutdanninger i praktiske og estetiske fag, samt Kulturfondets satsinger og tildelinger.

Rapporten er utformet på bakgrunn av tildelinger i 2019. Flere av tildelingene gjelder prosjekter som skulle gjennomføres våren og sommeren 2020. Grunnet pålagte avlysninger og begrensninger av smittevern hensyn i forbindelse med viruspandemien Covid-19 vil mange av arrangementene og prosjektene ikke gjennomføres som planlagt.

2. Hørings svar og innspill

2.1 Stortingsmelding om barne- og ungdomskultur

Kulturdepartementet arbeider nå med en stortingsmelding om barne- og ungdomskultur. Meldingen er forankret i regjeringens politiske plattform av 17. januar 2019, samt Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida*, og skal bidra til å løfte statusen og kvaliteten på kunst og kultur for, med og av barn og ungdom. Målgruppen er definert som barn og ungdom fra 0 til 19 år.

Kulturrådet ble bedt om å gi innspill til arbeidet, og særlig på hvordan status og kvalitet på kunst som skapes og formidles til barn og ungdom kan heves, hvordan organisasjonen gjennom sitt arbeid kan løfte status og kvalitet på kunstproduksjon og -formidling til denne målgruppen, samt innspill til

---

ansvarsavklaringen mellom aktørene med ansvar for barn og ungdom på kulturfeltet - hva som er utfordringene og hvordan dette kan organiseres bedre.

Kulturrådet leverte sitt innspill i oktober 2019, basert på Kulturrådets lange historikk med satsing og utvikling på området barne- og ungdomskultur, diskusjoner i fagutvalgene og det samlede kunnskapsgrunnlaget rådets ordninger for produksjon, formidling og infrastruktur gir gjennom søknader. Det ble også lagt vekt på Kulturrådets oppdrag knyttet til forvaltning og utvikling av museumssektoren, og på kunnskap og erfaringer organisasjonen har opparbeidet seg gjennom prosjektet *Inkluderende kulturliv i Norden* i perioden 2017-2019.

Kulturrådets innspill vektlegger bla:

- *Kvalitetsforståelser*

Kunstnerisk kvalitet er alltid knyttet til og må forstås i sammenheng med konkrete kunstnerskap, verk og utøvelser. Derfor må kvalitet hele tiden diskuteres og kvalitetsforståelser reforhandles, utfra kontekst, formål og relevans. Det er nødvendig å utfordre de etablerte forståelsene av kunstproduksjon for barn og ungdom; hva det er, hva det kan være og hvordan det kan skje i vår tid.

- *Tydligere samordning og ansvarsavklaring*

Kulturpolitikken for barn og ungdom, både utviklingen av den, operasjonalisering og gjennomføring, er i enda større grad enn kulturpolitikken for voksne preget av sektorisering og fragmentering av ansvar. Dette bidrar til å svekke utviklingen av en helhetlig tenkning og forståelse om hva et godt og relevant tilbud er, som kan legges til grunn for felles strategiske satsninger. Det er behov for en tydeligere ansvarsavklaring og samordning, som setter barns og ungdoms behov og forutsetninger i sentrum, og som legger til rette for et *helhetlig og relevant kunst- og kulturtilbud*.

Innspillet hoveddokument ligger vedlagt.

2.2 Nye læreplaner i grunnskolen

Kulturrådet har fulgt arbeidet med utviklingen av fremtidens skole og fagfornyelsen med interesse, og har ved flere anledninger kommet med innspill til dette arbeidet. Ved siste høringsrunde våren 2019 leverte Kulturrådet innspill til fagene norsk, musikk, kunst og håndverk/duodji i tillegg til en fagovergripende tekst.

Læreplanene vektlegger nå i større grad enn tidligere de skapende og utforskende sidene ved læring. Kulturrådet har i sine innspill bifalt denne utviklingen, men også vektlagt skolens ansvar for kunst og kultur som den viktigste kulturinstitusjonen i barn og unges liv. Videre har Kulturrådet blant annet påpekt at utforskning og skaping er kunst- og kulturfagenes metode, og at kunst- og kulturfagenes metoder må inngå i flere fag.

2.3 Forskrift om rammeplan for femårige lærerutdanninger i praktiske og estetiske fag

Kunst og kulturfagenes status i skolen henger sammen med kvaliteten på lærerutdanningene i praktiske og estetiske fag. Kulturrådet har derfor også engasjert seg i utviklingen av de nye femårige lærerutdanningene. Kulturrådet støtter forslaget om å innføre femårige master i praktiske og estetiske fag

---

for å heve kompetansen i disse fagene i norsk skole. I tråd med Kulturrådets tidligere innsendte synspunkter til grunnlagsdokumenter for lærerutdanningen ble det i høringssvaret også presisert at kompetansemål i de praktiske og estetiske fagene må omfatte praktisk arbeid og utvikling av skapende og utøvende ferdigheter. Kulturrådets innspill til forslag til forskrift var derfor at det bør stå at masteroppgaven skal ha innslag av praktisk skapende/utøvende virksomhet.

3. Rådets strategi

I rådets gjeldende strategi, vedtatt i 2019, er en av målsettingene «*at barn og unge blir sett og møtt av kunst som er relevant for dem og som utfordrer dem til selv å bli kreative og kritiske borgere*».

Barn og unge er et av fire satsingsområder for Kulturfondet:

«Kulturrådet skal legge til rette for at barn og unge over hele landet får ta del i kunst- og kulturopplevelser av høy kvalitet, både som publikum og som medaktører i skapende prosesser. Barn skal utvikle seg gjennom kreativitet, lek og læring. Barns tilgang til kunst og kultur styres i større grad av bakgrunn og sosioøkonomiske forhold enn voksnes. Rådet skal derfor gi særlig oppmerksomhet til kunst og kultur for barn og unge ved å stimulere til kunstnerisk produksjon, formidling og utvikling, og bidra til kritisk refleksjon og samtale på dette feltet. Kulturrådet er seg også bevisst at en økende andel barn og unge har bakgrunn fra land utenfor Norge. I tråd med samfunnsutviklingen skal Kulturrådets tildelinger speile ulike livsvilkår, tanker og kunstneriske uttrykk.»¹

Alle fagområder i Kulturfondet har et ansvar for å stimulere til kunstnerisk produksjon, formidling og utvikling som bidrar til å nå denne målsettingen, også gjennom å bidra til høyere bevissthet, kritisk refleksjon og samtale omkring kunst og kultur til barn og unge på sine felter. Etter vedtak av ny strategi for rådet fra 2019 har fagutvalgene revidert sine områdeplaner for at disse skal gjenspeile mål og satsinger i den nye strategien. De fleste av områdeplanene har nå produksjon og formidling til barn og unge som satsingsområde i tråd med rådets overordnede strategi.

3.1 Barn som medaktører i skapende prosesser

Rådets nåværende strategi stadfester at «Kulturrådet skal legge til rette for at barn og unge over hele landet får ta del i kunst- og kulturopplevelser av høy kvalitet, både som publikum og *medaktører i skapende prosesser*».

Det vi vet om barns egne preferanser i møte med kunst er at de veldig gjerne og oftere vil være mer delaktige enn voksne. Noe av det som skiller barn og voksne er kanskje nettopp ønsket om å delta og utfolde seg. Derfor er det naturlig at det profesjonelle kunsttilbudet til barn også inkluderer at de får være medaktører i skapende prosesser.

I flere av kunstfeltene innrettes ofte kunstprosjekter slik at barn og unge aktivt involveres. Kulturrådet har vært opptatt av å stimulere til samarbeid mellom profesjonelle kunstnere og den unge målgruppen, og hadde tidligere en egen tverrfaglig støtteordning for prosjekter der barn og unge var medaktører i skapende prosesser (Prosjektstøtte barne- og ungdomskultur). Men etter omstruktureringen av barne- og ungdomskulturmidlene har det vært mindre synlig for feltene at slike prosjekter fortsatt er relevante i

---

¹ Hentet fra rådets strategi fra 2019

Kulturfondet. Det er derfor gledelig at det blant søknadene i 2019, særlig innen scenekunst og visuell kunst, er flere eksempler på prosjekter som undersøker hvordan barn og kunstnere kan arbeide sammen.

Innen litteraturfeltet har det fra forsøksordningen *Litteraturskaping med barn og unge* også i 2019 blitt tildelt midler til prosjekter der barn under 18 år samarbeider med barnebokforfattere, dramatikere, illustratører, lyrikere mfl. Den faglige begrunnelsen for opprettelsen av denne forsøksordningen var blant annet basert på Kulturrådets ønske om å stimulere barn og ungdoms muligheter til egne kulturelle ytringer i samarbeid med profesjonelle kunstnere og kulturaktører. Barn og unges forutsetninger for å forholde seg til kunstneriske og kulturelle uttrykk er i endring. Barn og unges tilgang til kunstnerisk innhold og kulturprodukter har økt vesentlig gjennom digitalisering, sosiale medier og fremveksten av globale plattformer for distribusjon og formidling. Mulighetene til selv å uttrykke seg har økt som følge av det samme, og en mer deltagerstyrt kultur drives frem av en ung generasjon. Erfaringen på barne- og ungdomskulturfeltet tilsier at Kulturrådet må ta en aktiv rolle for å stimulere feltene til nytenkning som tar inn over seg disse premissendringene på området kunstproduksjon *til* og *med* barn og ungdom.

4. Kulturfondet og Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) omtales som kjernen i regjeringens politikk for kulturformidling til barn og unge². DKS er en nasjonal formidlingsplattform for kunst og kultur som benytter skolene som arena, og regnes for å være det aller viktigste tiltaket på området, både i økonomisk omfang, utstrekning og betydning. Ordningen eies i fellesskap av Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, mens en egen etat for kunst og kultur til barn og unge i skolen, Kulturtanken, har det overordnede forvaltnings- og utviklingsansvaret på nasjonalt nivå. Fylkeskommunene er ansvarlig for administrasjon, koordinering og programmering regionalt, men kommunene har mulighet til å utvikle egne program, og det er stor variasjon i hvordan DKS blir organisert på regionalt og lokalt nivå.

Den statlige bevilgningen til DKS skal i hovedsak gå direkte til «kunst og kultur», men relativt sett svært lite av midlene brukes direkte til utvikling og nyproduksjon. Fra ordningens etablering er det befestet at DKS dermed i stor grad har som forutsetning at det kunstneriske innholdet finansieres og utvikles utenfor systemet. Kulturfondet er en svært sentral finansieringskilde til produksjon og formidling av kunst for og med barn og unge, og mange av disse produksjonene tas inn i DKS, særlig på musikk- og scenekunstheltet, men også i høy grad i form av formidling av litteratur som er finansiert over Kulturfondet. Kulturrådet har de siste par årene sett en økning av søknader med spesifikk kobling til DKS innenfor flere ordninger, særlig innenfor ordningen for bestillingsverk- og produksjonsstøtte på musikk, men også på litteraturformidlingsordningen og produksjonsstøtteordningen for fri scenekunst. Samtidig er ikke Kulturfondet gitt et kulturpolitisk ansvar for kunstnerisk og kulturelt innhold som skal formidles i skolesammenheng, og Kulturfondet er heller ikke dimensjonert for å dekke et økt behov for finansiering av nyproduksjon til og faglig utvikling av nyskapende formidlingskonsepter for DKS.

5. Om tildelinger til barne- og ungdomskultur fra Kulturfondet i 2019

En viktig erfaring fra rådets arbeid med kunst og kultur for barn og unge er at det er nødvendig å innta en proaktiv rolle. I 2019, som tidligere år, har det variert mellom fagområdene i Kulturfondet hvorvidt det

---

² Informasjonsside om underliggende etater på regjeringens nettsider, «Kulturtanken – den kulturelle skolesekken», (https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/org/etater-og-virksomheter-under-kulturdepartementet/underliggende_etater/kulturtanken/id408520/), hentet 25.10.2019

har kommet inn tilstrekkelig gode søknader om støtte til barne- og ungdomsprosjekter uten spesielle satsinger og utlysninger. Når en ser alle fagområder under ett, har likevel den totale tildelingen til barne- og ungdomsprosjekter økt fra 136 mill. kroner i 2018 til ca. 160 mill. kroner i 2019. Dette er en tydelig økning fra 2018, som særlig skyldes en øremerket bevilgning på avsetningen til litteratur.

I Statsbudsjettet 2019 ble det bevilget 6,5 millioner kroner i friske midler øremerket barn og unge på avsetningen til litteratur i Kulturfondet. I sitt fordelingsbudsjett for 2019 fordelte rådet midlene med 500 000 kroner til økning av Tilskuddsordning for litteraturformidling, 500 000 kroner til økning av Tilskuddsordning for produksjonsstøtte, og 5,5 millioner kroner til et forsøksprosjekt med innkjøp og distribusjon av bøker til utvalgte skolebibliotek.

Også tildelingene fra kulturvern- og scenekunstavsetningene har økt, og på disse områdene skyldes det økt søknadstilfang for prosjekter og tiltak som treffer en ung målgruppe. En nærmere omtale av tildelingene finnes under de ulike fagområdene på de neste sidene i denne årsrapporten. Tabellen nedenfor viser total tildelingssum innen alle fagområder og ordninger i Kulturfondet, også driftstøtten og innkjøpsordningene i litteraturavsetningen:

	2017	2018	2019
Visuell kunst	2 930 000	1 049 000	2 793 000
Allmenne kulturformål	21 105 000	21 980 000	23 571 050
Kulturvern	1 220 000	3 469 000	7 274 000
Musikk	20 181 000	20 909 000	21 736 630
Litteratur	16 550 000	18 129 000	20 826 250
Litteratur, innkjøpsordningene*	36 700 000	39 180 000	46 315 000
Scenekunst	27 442 000	31 492 000	37 709 750
Totalsum (hele Kulturfondet)	126 128 000	136 208 000	160 225 680

*innkjøpsordningene for sakprosa og skjønnlitteratur for barn og unge, og prøveprosjekt skolebibliotek

Tendensen fra 2019 viser at det fortsatt er en rekke av de samme aktørene og søkerne som har oppmerksomhet på å nå ut til den unge befolkningen. Samtidig viser erfaringene at spesialutlysninger for prosjekter som retter seg spesifikt mot barn og unge også fører til flere søknader på dette feltet. Det er dermed viktig å tenke strategisk rundt hvordan nye kunstnere og kulturaktører kan komme til på dette området.

I 2019 har rådet gjennomført og igangsatt følgende strategiske satsinger knyttet til satsingsområdet kunst og kultur for barn og unge:

- Øremerking av 2 millioner kroner til kunstprosjekter for barn og ungdom ved samtlige søknadsfrister på fagområdet visuell kunst.
- Øremerking av 1 million kroner til satsing på programmering og formidling til barn og ungdom gjennom tilskuddsordningen Gjesteoppholdsstøtte for arenaer.

- Utlysning av siste søknadsrunde på forsøksordningen «Litteraturskaping med barn og unge». Satsingen ble startet opp i 2017, og har hatt en samlet budsjetttramme på til sammen 4,4 millioner kroner.
- Oppstart av satsing på musikkområdet, *Uhørt!* Første utlysning var i juni 2020, og budsjetttrammen er 2,5 millioner kroner. Målet for satsingen er å stimulere kunstnere og produksjonsmiljøer til å henvende seg til et yngre publikum, slik at barn og ungdom får et større og mer variert tilfang av gode musikkproduksjoner.

En overordnet erfaring er at denne typen strategisk utviklingsarbeid, som har som målsetting å stimulere feltene og etablerte aktører til endringer, samt rekruttere nye aktører og potensielle søkere, trenger tid og en viss grad av langsiktighet for å gi ønskede virkninger. Tallene og søknadsmaterialet fra de øvrige ordningene kan tyde på at uten slike kommuniserte satsninger, minsker interessen og tilfanget av gode prosjekter. Her er det likevel variasjon mellom fagområdene. Innenfor visuell kunst tyder erfaringene på at uten en tydelig kommunisert satsing på barn og unge, synker både søknadstilfang og tildelinger til dette formålet. Motsatt registrerer vi at både søknadstilfang og prosentandelen av tilskudd på scenekunstmrådet øker, uten at det er iverksatt spesielle tiltak eller egne utlysninger mot publikumsgruppen i 2019. Innen kulturvernfeltet kan det synes som en varig endring er i ferd med å befeste seg i etterkant av en strategisk satsing på barn og unge på prosjektstøtteordningen i 2016. Tildelingstallene for kulturvernsprosjekter som treffer barn og unge er stadig økende.

Sammenlignet med rammene for fagavsetningene i fondet i 2019, ser den prosentvise andelen tilskudd som treffer barn og unge slik ut:

Fagområde	Tildelinger til barn og unge	Avsetning 2019	Prosentvis andel 2019	Prosentvis andel 2018
Litteratur	67 141 250	199 235 000	34 %	31 %
Scenekunst	37 709 750	164 233 000	23 %	20 %
Visuell kunst	2 793 000	127 739 000	2 %	1 %
Musikk	21 736 630	387 640 000	6 %	6 %
Kulturvern	7 274 000	35 089 000	21 %	10 %
Allmenne kulturformål	23 571 050	68 244 000	35 %	35 %

De store forskjellene mellom fagområdenes andel tilskudd til barn og unge gjenspeiler også ulike tradisjoner for slik målgruppetenking i de ulike kunst og kulturfagene. Flertallet av avsetningene har allikevel økt sin andel i forhold til året før.

Når vi vurderer de prosentvise andelene fra de ulike kunstfeltene bør det også tas med i betraktningen at innen feltene for musikk og visuell kunst har kulturskolene en større andel av aktivitet med barn og unge enn for eksempel innen litteratur- og scenekunstfeltet, selv om mange kulturskoler etterhvert også har etablert kurs i skapende skriving og drama. På det visuelle feltet kan det også tas med i betraktning at Kulturrådet på 90-tallet var pådriver for at institusjonene etablerte egne formidlingsprogrammer rettet mot barn og unge, hvilket i dag ansees som en naturlig del av institusjonenes drift.

---

6. Tendenser og eksempler fra søknadsmaterialet på hvert av fagområdene i 2019

6.1 Allmenne kulturformål

Under avsetningen for allmenne kulturformål ligger disse støtteordningene og formålene:

- Rom for kunst
- Gjesteoppholdsstøtte
- Tverrfaglige tiltak
- Aspirantordningen
- Kunst- og kulturkritikken
- FoU-midler

Sammenliknet med tildelingssum fra disse ordningene i 2018 er tildelingene fra allmenne kulturformål i 2019 omtrent på samme nivå. De øremerkede midlene til barne- og ungdomskultur (2,2 mill) er også plassert på avsetningen for allmenne kulturformål. Disse midlene har i 2017 og 2018 finansiert pilotprosjektet Litteraturskaping med barn og unge, og midlene for 2019 er satt av til musikksatsingen Uhørt! (1,2 mill), som har første søknadsfrist i 2020, og satsing innen gjesteoppholdsstøtte (1 mill).

Støtteordningene Gjesteoppholdsstøtte, Tverrfaglige tiltak og Rom for kunst har de senere årene hatt et særskilt fokus på å støtte programinnhold, arenaer og tiltak som bidrar til kvalitetsheving av kunsttilbudet for barn og unge. Driftsstøtteordningen innen allmenne kulturformål har også flere tverrfaglige virksomheter dedikert til målgruppen barn og unge. Dette til sammen gjør at avsetningen for allmenne kulturformål har en stabil andel (35%) av sin avsetning som går til formål som understøtter kunst- og kulturtilbudet til barn og unge.

6.1.1 Rom for kunst:

Støtteordningen Rom for kunst (nå ARENA) skal bidra til utvikling av nye og eksisterende arenaer for profesjonell, relevant kunstformidling for barn og ungdom. Om lag 32 % av søknadene i 2019 har en uttalt satsing mot barn og unge. Dette er en økning fra 2018 (om lag 20%), og kan vitne om at flere aktører har et mer bevisst forhold til den unge publikumsgruppen enn for bare få år siden.

Den største tildelingen fra rom for kunst i 2019 er gitt til Tigerbussen, en blackbox på hjul som kjører dit barn befinner seg i hverdagen, og inviterer dem inn i teaterets verden. Bak initiativet står det Oslo-baserte prosjektteateret Tigerstadsteateret. Bussen skal benyttes som arena for Tigerstadsteaterets forestillinger, i samarbeidsproduksjoner med andre aktører, og leies ut som en arena til institusjoner og arenaer som ønsker å bruke den til turné av egne forestillinger for barn og unge.

6.1.2 Gjesteoppholdsstøtte:

Rådet fordelte 1 million fra avsetningen for barne- og ungdomskultur i 2019 til en egen satsing innen ordningen for gjesteoppholdsstøtte. Utvalget har også valgt å bruke midler fra egen avsetning på denne satsingen på prosjekter som tilfører kompetanse og innhold til arenaene i deres arbeid rettet mot et ungt publikum. Satsingen er pågående, og har hatt to søknadsfrister, i september 2019 og mars 2020. Foreløpig vurderes den å være vellykket, både hva angår antall søknader og støttede prosjekter. Tilskudd fra ordningen bidrar til å bygge opp gode miljøer sentrert rundt kunstnerisk tenkning mot barn og unge innen flere kunstfelt, og virker på en god måte med andre ordninger i Norsk kulturfond. I 2019 ble det behandlet 15 søknader om tilskudd til slike prosjekter, og nærmere 2,8 millioner kroner ble delt ut til 9

---

gjesteoppholdsprosjekter som bidrar til å skape programinnhold og utvikle profesjonelle kunstprosjekter for barn og unge i Norge.

Gjesteoppholdsordningen bidrar til å gi arenaer og aktører i kunstfeltet mulighet til utvikling over tid, og man ser at flere av prosjektene som har fått tilskudd over flere år har ringvirkninger. Et eksempel på dette er Kunsthall Stavangers program Mobilizing Citizenship, som har mottatt tilskudd over flere år, og i 2019 også er støttet over avsetningen til visuell kunst. Prosjektet fokuserer på å fremme barn og unges stemmer i offentligheten og å tilby dem kunstneriske fellesskap gjennom samarbeid mellom gjestekunstnere og barn/unge. Mobilizing Citizenship har gått fra å være et enkeltstående prosjekt til å bli et femårig utforskningsprosjekt der man både gjennomfører workshopsamarbeid mellom barn/unge og kunstnere, samarbeider med andre kunstinstitusjoner nasjonalt og internasjonalt og fokuserer på kunnskapsinnhenting og kompetanseutvikling, og deling av denne.

6.1.3 Tverrfaglige tiltak:

Tverrfaglige tiltak har et særskilt fokus på å treffe randsonene både i kunstfeltet og i samfunnslivet, gjennom å støtte ikke-institusjonaliserte uttrykksformer og å stimulere til meningsmangfold, ytringsfrihet og inkludering. Det er her vektlagt at kvaliteten og statusen for kunst for barn og unge, men også representasjon og bredde, er svært viktig for at en større andel i befolkningen skal ha reell tilgang og oppleve eierskap til kunstfeltet. Innen denne ordningen er det i 2019 prioritert flere aktører som jobber aktivt med publikumsutvikling, medvirkningsprosesser og mangfold, og som i forlengelsen av dette satser særskilt på barn og unge. Organisasjonen TekstLab Ung har utmerket seg som et veletablert, velfungerende og vidtrekkende tiltak. Organisasjonen rekrutterer systematisk en større bredde av barn og unge til kunst- og kulturfeltet, og utforsker samtidig interkulturelle og ikke-institusjonaliserte sceneuttrykk.

En rekke andre tiltak som er spisset mot en ung målgruppe har også fått støtte i 2019. Disse spenner fra tverrfaglige samtidskunsthendelser til medskapende kunstverksteder hvor barn og ungdom deltar i profesjonelt fasiliterte kunstneriske prosesser, samt ulike prosjekter som kombinerer forskning, kunstproduksjon og metodeutvikling. En vesentlig andel av barne- og ungdomsprosjektene er flerkunstneriske barnefestivaler, og her ble veletablerte festivaler som Stoppested Verden i Hamar og Barnekunsthendelsen i Arendal prioritert for støtte.

6.1.4 Forsking og utvikling (FoU)

I 2017 ble forskningssatsingen *Barn og unge, kunst og kultur* utlyst av FoU-utvalget med kr 4 millioner i øremerkede midler fra avsetningen. Forskningssatsingen skulle bidra til å gi nye kunnskaper og perspektiver på kunsten og kulturens plass i barn og unges liv. Forskningsprosjekter i satsingen kunne ta i betraktning forhold i samtida som er med på å prege barn og unges estetiske erfaringer og som virker inn på vilkårene for deltagelse, utøvelse eller tilgang til kunst og kultur. Det kunne for eksempel være utviklingstrekk innen kulturpolitikk og -forvaltning, nye sjangere og kunstformer, praksiser og erfaringer knyttet til rekruttering og deltagelse eller bruk av nye medier, teknologier og kommunikasjonsmåter.

Utlysningen i 2017 ga imidlertid ikke et tilfang av forskningsprosjekter som FoU-utvalget fant tilstrekkelig dekkende for satsingens formål. Kun 1 av 4 millioner kroner ble delt ut til to prosjekter i 2017, og de resterende midlene ble innlemmet som en del av forskningssatsingene *Digital kultur*,

---

estetiske praksiser og Kunst og sosiale fellesskap. Det er til sammen bevilget midler til 5 forskningsprosjekter knyttet til barn, unge, kunst og kultur i 2017 og 2019:

- «Samarbeid mellom små og store vesen – deltakarbasert kunstproduksjon med born», Merete Jonvik, IRIS Samfunnsforskning.
- «Barn møter kunst», Marit Holm Hopperstad, Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH).
- «Sang i barnehage/skole og sosiale fellesskap», Anne Haugland Balsnes, UiA, tilknyttet «Kunst og sosiale fellesskap», ferdigstilles i 2021.
- «Dataspill som estetisk praksis», Lykke Guanio-Uluru, HVL, tilknyttet «Digital kultur, estetiske praksiser», ferdigstilles i 2021.
- «Et digitalt utvidet kulturbegrep?», Ole Marius Hylland, Telemarksforskning, tilknyttet «Digital kultur, estetiske praksiser», ferdigstilles i 2021.

6.2 Litteratur

Det er innen litteraturavsetningen en langvarig etablert praksis med øremerking til barne- og ungdomslitteratur, både innen produksjonsstøtteordningen (sakprosa for barn og unge), og med egne innkjøpsordninger. Dermed er litteraturavsetningen blant avsetningene i Kulturfondet med størst andel tildelinger til barne- og ungdomskultur. I 2019 ble det søkt om innkjøp av 276 titler for barn og unge, og 164 titler ble kjøpt inn og distribuert til bibliotek over hele landet. Litteraturformidlingsordningen har også formidling til barn og unge som et prioritert formål, men uten samme øremerking. Ser man hele litteraturavsetningen under ett er det en tydelig økning i bevilgninger til målgruppen barn og unge i forhold til i 2018, mye på grunn av den ekstra bevilgningen av frie midler til barne- og ungdomslitteratur på Statsbudsjettet for 2019.

6.2.1 Forsøksordninger på litteraturfeltet

Barns tilgang til kunst og kultur styres i større grad enn voksnes av bakgrunn og sosioøkonomiske forhold. Skolebiblioteket er en arena som potensielt kan møte alle barn, uansett bakgrunn, og gi dem et tilbud av varierte former for litteratur. I 2019 er det initiert en særskilt satsning på barn og unge gjennom skolebibliotekene i form av et treårig forsøksprosjekt med formål å skaffe barn tilgang til en større tittelbredde enn de har i dag gjennom skolebiblioteket. Prosjektet omfatter et utvalg skolebibliotek i forsøksperioden, og bygger på eksisterende infrastruktur, som innkjøpsordninger, vurderingsutvalg og distribusjonsløsninger.

I tillegg til forsøksprosjektet som retter seg mot skolebibliotek, er det i perioden 2017-2019 gjennomført en forsøksordning for litteraturskaping med barn og unge. Formålet for forsøksordningen var todelt, og man ønsket både å stimulere litteraturfeltet til å samarbeide med barn og unge om skaping av litteratur, og teste ut bruken av barn/unge som vurderingsinstans for søknader/prosjekter rettet mot målgruppen.

Forsøksordningen har gitt erfaring med bruk av elevjury og ulike type metodikk for å involvere barn og unge i skrive- og skaperverksteder. Den har blant annet resultert i tverrkunstneriske verksted der litteratur og skrijving inngår som en av flere skapende aktiviteter, tekstproduksjon i ulike sjangre, illustrasjoner, improvisasjonsbaserte fortellinger, utstillingsproduksjon og sceniske produksjoner som fremføring av

---

egne tekster, teater og slampoesi. Men få prosjekter har utforsket helt nye format, bruk av ny teknologi eller digitale plattformer på nye måter.

Etter avslutning av forsøksordningen ble gjenstående midler vedtatt overført til en ny satsing innen musikk, forsøksordningen *Uhørt!*

6.2.2 Litteraturproduksjon

Tilskuddsordningen for litteraturproduksjon er rettet mot de tre bokkategoriene bildebøker, sakprosa for barn og unge og tegneserier, der de fleste tilskuddene er gitt til produksjon av bøker for barn og unge. Bokprosjektene har et mangfold i form og innhold, og grensene mellom de forskjellige bokkategoriene og uttrykksformene er mer flytende enn de har vært tidligere år. Bildebøkene er i all hovedsak sentrert om individet, og spenner tematisk fra identitet og relasjoner, til forbrukersamfunnet, miljøet og dyrevern. Mens det innen sakprosa er en hovedvekt av biografier og bokprosjekter innen naturvitenskap, er det også blant tegneseriene en stor tematisk bredde. Selv om utgiverne er lokalisert i relativt få fylker, har bøkene i all hovedsak nasjonal distribusjon og når dermed barn og unge over hele landet.

6.2.3 Litteraturformidling

Flere av de støttede tiltakene innen litteraturformidling når barn og unge med deler av sin formidling, særlig litteraturfestivaler, slik som Kapittel-festivalen gjennom barneprogrammet «Bokmerke» og Ordkalotten med programmodulen «Bang!». *Pegasus*-programmet under Norsk Litteraturfestival 2020 ville alene nådd rundt 10 000 barn og unge om den hadde blitt gjennomført etter planen. Noen av prosjektene er direkte rettet mot denne målgruppen, slik som litteraturfestivalen Appelsinia, Barnebokfestivalen i Grimstad, Barnas poesidag og Falturiltu. Ungdomsbokgildet 2019 og Den nasjonale konferansen Se og les 2020 retter seg mot voksne formidlere av barne- og ungdomslitteratur. Tilskuddsnivået til litteraturformidlingsarenaer og prosjekter for barn og unge i 2019 er omtrent på samme nivå som i 2018.

6.2.4 Litteraturprosjekt

Innen ordningen for litteraturprosjekt er det få prosjekter for barn og unge, men søknaden fra Gyldendal om å lage et nytt digitalt verk basert på romanen *Tante Ulrikkes vei* av Zeshan Shakar er blant de få. De skal lage et litterært lydalbum som skal distribueres på Spotify og andre strømmetjenester for musikk. Prosjektet er motivert utfra en ambisjon om særlig å nå ut til ungdom. Verdt å nevne er også Norsk språk- og litteraturselskap, som søker støtte til å fortsette arbeidet med å tilgjengeliggjøre norske klassikere digitalt gjennom bokselskap.no. De har fått støtte fra Kulturrådet til dette arbeidet siden 2013, og søkte støtte for tre nye år. Målgruppa er særlig skoleelever og studenter.

6.3 Musikk

Selv om kun 6% av musikkavsetningen tildeles formidling og produksjon av musikk til barn og unge, har mange festivaler og en stor andel utøvere og ensembler noe aktivitet rettet mot målgruppen under 18 år. Denne aktiviteten er vanskelig å tallfeste, og kommer derfor ikke med i den totale tildelingssummen til barn og unge fra musikkavsetningen. Det kan likevel være grunn til å utfordre aktørene til å tenke nytt om produksjon og formidling til den unge målgruppen. Arrangørordningen og innspillingsordningen har i sine retningslinjer hatt et spesifikt formål om å støtte formidling av musikk til barn og unge i mange år nå. Dette formålet gjenspeiles ikke nødvendigvis i kvalitet eller omfang i søknadene.

6.3.1 Arrangørfeltet

Rundt en femtedel av søkerne til arrangørstøtten i 2019 oppgir at de har konserter rettet mot barn og unge. Disse inngår enten som arrangementer i en konsertserie, eller er konsertserier som kun er rettet mot denne aldersgruppen. Det er ikke uvanlig at en arrangør har en til to konserter i semesteret rettet mot barn og unge. Inntrykket generelt er at behovet for nye produksjoner er relativt stort og at det er en del gjengangere på programmene. Mange festivaler kan vise til egne konserter for barn og unge som del av sitt helhetlige program og enkelte festivaler har en egen «festival i festivalen» for barn. Et gjennomgående trekk i disse tilfellene er at omfanget er lavt og at kvaliteten er varierende. Kun få festivaler er rendyrkede festivaler for barn og unge. For 2020 gjelder dette Rabalderfestivalen i Møre og Romsdal, Juba Juba i Trøndelag og Miniøya i Oslo. Disse tre festivalene prioriteres, og alle tre har fått en økning for 2020.

Det ser ut til å være et stort potensial i festivalfeltet for utvikling av mer dedikerte festivaler for barn og unge, hvor produksjonen tillegges en større grad av faglig relevant tilnærming til målgruppen. Generelt er det rom for kvalitetsheving innenfor dette segmentet, samt en tydeliggjøring av forskjellen mellom å sette barn og unge på scenen og å presentere et program av høy kvalitet for barn og unge som publikum.

6.3.1 Musikkproduksjon

Ca. 13 % av søknadene i 2019 gjaldt prosjekter som spesifikt rettet seg mot barn og unge. Det har vært en svak økning i omfanget av solide prosjekter der profesjonelle komponister og utøvere jobber sammen med barn. Utlysningen *Uhørt!* som vil virke fra 2020 vil kunne bidra til å øke fokuset på viktigheten av høy kunstnerisk kvalitet på kunst for og med barn og unge.

For innspillingsstøtten gjelder søknadene i kategorien «barn» i hovedsak innspillinger rettet mot barn som målgruppe. I noen av prosjektene medvirker også barn. De fleste prosjektene henvender seg til barn i barnehagealder og/eller barneskolealder. Ungdom som målgruppe er sammensatt på musikkfeltet. Mye av den kommersielle populærmusikken henvender seg til et ungt publikum, men disse søknadene kommer ikke alltid inn til denne ordningen, og det er heller ikke midler til å ta hånd om denne typen innspillingsprosjekter her.

På ordningen for publiseringsstøtte er utvalget oppmerksomme på barneplatesegmentet. Kvaliteten vurderes generelt som varierende, og de fleste av utgivelsene i 2019 ble funnet å ikke holde høyt nok nivå til å kunne prioriteres i konkurranse med mange gode utgivelser innenfor alle sjangre og typer. For øvrig er det flere av utgivelsene som var til behandling i 2019, særlig innenfor sjangerbetegnelsen populærmusikk, som henvender seg delvis eller primært til et ungt publikum (under 25 år).

Blant tildelingene innen fonograminnspilling og publiseringsstøtte i 2019 er:

- «Spor av dråper og røde nebb» med Sarah Camille Osmundsen (sanger, forteller) og band.
- Innspillingsprosjekt med musikk komponert av Martin Myhre Olsen til barneboka «Hitrakongen» av Bjørn Tore Gløtte.
- Jorun Marie Kvernbergs «På geitevis», bestillingsverk til Førdefestivalen 2018 med musikk av Kvernberg3 til tekster av Aasmund Olavsson Vinje, og Anders Tjore.
- Andreas Ihlebæks musikkhørespill kalt «Bjørn Stjerne».
- Good Time Charlie sin «Lakenskrekke»
- Karoline Krügers «Labyrinter»
- Mimi Tamba & Frank Kjosås m.fl. - «Når sleipe slanger hvisker»

- Tonje Unstads «Musling med melk»
- Even Jensens «Over byen». Jensen er medlem i gruppa Mandarinsaft, som har gitt ut flere barneplater. «Over byen» beskrives som en utgivelse der både barn og voksne er målgruppa.

6.3.4 Utøverfeltet

Ca. 9 % av søknadene som ble behandlet til musiker- og ensemblestøtten i 2019 hadde helt eller delvis som mål å henvende seg til barn og unge eller hadde barn og unge som medvirkende. Det er få tildelinger til søkere som har dedikert seg ene og alene mot målgruppen – konsertene er gjerne del av en totalvirksomhet. Flertallet av søkerne har én eller to konsserter der de henvender seg til barn og unge med for eksempel barnekonsserter, familiekonserter, rusfrie under 18-arrangementer eller konsserter der barn og unge medvirker. Blant disse er Poing, som spiller barneforestillingen «Muldvarpen» med musikk av Julian Skar, Trondheim Sinfonietta med konsertforestillingen "Reise til jordens indre" i barneserien «Så rart!» og Bit20 med sin familieproduksjon Lydfabrikken.

Andre søkere planlegger litt flere konsserter rettet mot barne- og ungdomsmålgruppa, deriblant hip-hop-talentet Safario, som mottok tilskudd til seks konsserter, hvorav tre er konsserter for de under 18 år. Ensemblet Barokk Boreal mottok dessuten tilskudd til seks konsserter, der fire av konsertene i prosjektet «TI BUD i sanger av Peter Dass» rettes inn mot konfirmanter (offentlige konsserter). Rappeduoen Kriminell Kunst henvender seg i ca 50% av konsertene sine til publikum under 18 år gjennom rusfrie arrangementer. Det samiske bandet ISÁK spiller fire av totalt 19 konsserter for barn og unge, og Eldbjørg Raknes retter en stor del av virksomheten sin inn mot barn med et relativt stort antall babykonserter og barneforestillingen "Hva kommer nå...?".

Blant tilskuddsmottakerne som har dedikert sin virksomhet mot målgruppen barn og unge finner vi flere av de samme aktørene som innenfor innspillings- og publiseringsstøtten:

- Tonje Unstad m/band
- Rasmus og verdens beste band
- Prosjektet «På geitevis/Perleskum» med Jorunn Marie Kvernberg, Unni Boksasp, Daniel Herskedal og Dag-Filip Roaldsnes.
- «Mandarinsaft»
- «Spor av dråper og Røde Nebb»
- «Meg og kammeraten min»

Den kulturelle skolesekken

På ordningen for musiker- og ensemblestøtte kan det ifølge retningslinjene ikke søkes om støtte til konsertvirksomhet som ikke er offentlig, og skolekonserter støttes dermed ikke, med mindre de er åpne for et allment publikum. Skolekonserter inkluderes likevel jevnlig i søknader til Kulturfondet. Utvalget registrerer at det har oppstått et udekket behov for støtte til produksjon og avvikling av skolekonserter etter omleggingen av Rikskonsertene. Særlig er inntrykket at det mangler midler til kunstnerisk utvikling og nyproduksjon i DKS-systemet, siden fylkene i mange tilfeller ser ut til å forvente at utøverne stiller med ferdige produksjoner.

Student- og talentprosjekter

Utvalget registrerer at det i overgangen fra student til profesjonell utøver innimellom tas initiativ til interessante prosjekter som går på tvers av amatør/student/profesjonell-aksen. Blant prosjektene kan være

---

talentprosjekter der gode amatører/studenter spiller sammen med profesjonelle – særlig innen kategorien klassisk/samtid. Men tilskudd fra ordningen for musiker- og ensemblestøtte gis kun til prosjekter med profesjonelle utøvere, dvs. utøvere som i hovedsak livnærer seg av musikken. Så selv om en del studenter er på et profesjonelt nivå, støttes ikke prosjekter der studenter medvirker.

6.3.5 Andre musikktiltak

Det er særlig prosjekter innen ordningen for andre musikktiltak som gir barn og unge anledning til å være «medaktører i skapende prosesser», slik satsingen for rådet er formulert. Fra denne ordningen er det gitt støtte til ulike prosjekter der barn og unge selv er utøvende, enten i verkstedsbaserte prosjekter, i bandkurs, i kor og orkestre. Flere støttede prosjekter har som mål å utvide mangfoldet av barn og unge som deltar i musikkaktiviteter. Også innen dette segmentet ser vi at det er flere gjengangere blant tilskuddsmottakere, og relativt få nye aktører. Blant de etablerte aktørene er:

- Nordic Black Theatre
- Fargespill
- AKKS
- JM Norway
- Noregs Ungdomslag
- VoxLab

Ordningen ivaretar også årlige virksomhetstilskudd til en portefølje av tiltak som grenser mot opplæring og rekruttering. Dette er for eksempel kor, orkestre og ensembler som drives utenom kulturskolenes apparat. Kulturfondet har ikke et kulturpolitisk ansvar for opplæringstiltak, og det oppleves som krevende å forvalte disse tiltakene på en god måte på deres egne premisser. Siden disse tiltakene forvaltes i ordningen Andre musikktiltak, er det naturlig for utvalgene å også støtte andre gode rekrutteringstiltak, for eksempel innen folkemusikken, som ikke har like stabile institusjoner som de klassiske sjangrene. Det gjør at tildelingspraksis blir noe inkonsekvent og uforutsigbar for dette feltet.

6.4 Scenekunst

Tildelinger til prosjekter for barn og unge innen scenekunstavsetningen har økt med 3% i 2019 i forhold til 2018, og utgjør nå 23% av total avsetning innen scenekunst eller 37,7 millioner kroner. Det er fortsatt et godt tilfang av søknader om produksjonsstøtte til prosjekter som er rettet mot målgruppen barn og unge, og ikke minst viser gjestespillordningen at norske produksjoner for et ungt publikum er etterspurt av internasjonale arenaer. Det er imidlertid lavere tilfang av og tildeling til forprosjekter i 2019 i forhold til året før. Mange av søknadene rettet mot barn og unge på denne ordningen hadde ikke tilstrekkelig kunstnerisk kvalitet og profesjonalitet til å bli prioritert for støtte.

6.4.1 Prosjektstøtte fri scenekunst – dans og teater

I begge rundene til støtteordningen Prosjektstøtte for fri scenekunst (teater) i 2019 var over halvparten av søknadene om støtte til scenekunst rettet mot barn og unge. Dette speiles også i antall bevilgninger. I disse prosjektene er det større barn og ungdom de fleste retter seg mot. Det var få søknader om prosjekter for et ungt publikum innenfor danseordningen. Der er det riktignok flere som retter seg mot den aller yngste målgruppen, fra 0-3 år. Det er kun én aktør (Siri Dybwik) som er gitt en stor bevilgning til sitt arbeid med denne målgruppen. Hun bringer også inn forskning på scenekunst for de minste i sitt virke.

Mange kunstnere er opptatt av hva barn og unge tenker om fremtiden, og ønsker å gestalte dette i samspill med barn eller basert på barn egne tanker. Blant slike støttede prosjekter finner vi:

- Pia Maria Rolls «Bandung 2020». Inspirert av Bandung-konferansen i 1955, hvor de tidligere kolonistatene samlet seg for å bryte den koloniale verdensordenen, spør Roll hvordan man kan forholde seg i dag til noen av grunnspørsmålene konferansen reiste rundt kolonialisme og rasisme. Hvordan er det mulig å diskutere utopiske tanker om fremtiden? Arbeidet vil inneholde to prosesser, en prosess som er tenkt å munne ut i en sceneforestilling for et voksent publikum, og en parallell prosess for og med barn hvor de vil arbeide med tekst, tegning og objekter.
- Danseren og koreografen Maja Roels «Utopia», som fikk tilskudd fra teateravsetningen, hvor ideen om det utopiske skal få stimulere barnas kritiske fantasi til å se på fremtiden på en ny måte. I samarbeid med kunstnerne som Toril Solvang og Julian Skar vil Roel se på hvordan utopiske perspektiver kan trigge nye formuttrykk og engasjere barn og unge i skapelsesprosessen.

Andre aktører som fikk prosjektstøtte til scenekunstprosjekter for barn og unge i 2019 er:

- Claire de Wangen, som fikk tilskudd til fire produksjoner. Samtlige prosjekter har ungdom som målgruppe, men de passer gjerne for alle.
- Cici Henriksen, som stod bak suksessforestillingen *Blokk til blokk*, fikk tilskudd til *Vinduet* - dokumentarisk teater basert på skuespilleren Kingsford Siayors personlige historie. Prosjektet berører skam, skyld, selvmord og frykten for å bli som våre foreldre.
- Even Standal Vesterhus og Antiteateret, som går inn i vanskelig tematikk og retter sine iscenesatte spørsmål om pedofili mot et ungdomspublikum.
- Astrid Serine Hoel, som fikk tilskudd til *Merenneidon helmet (Havfruens perler)*, et prosjekt som vil løfte frem den kvenske kulturarven i møte med samtiden, og bidra til at barn får kvenske kulturelle forbilder.

6.4.2 Arrangørstøtte

På arrangørordningen for scenekunst har samtlige av arrangørene som ble innvilget støtte i 2019 program rettet mot barn og unge i større eller mindre grad. I porteføljen kan særlig SPKRBOX trekkes frem, et tiltak som bevisst arbeider med en mangfoldig publikumsgruppe, uavhengig av fagfelt, alder, sosial bakgrunn, språk og etnisitet. Festivalen ble etablert i 2014 med ambisjoner om å fremme urban scenekunst, og å utforske kulturelle klasseforskjeller mellom institusjonsteatrene og hiphopmiljøet.

6.4.3 Kompetansehevende tiltak

Antallet søknader om støtte til tiltak rettet mot barn og unge har vært stadig dalende etter at tilskuddsordningens navn og retningslinjer ble spisset våren 2017. I 2019 var det kun 8 søknader til behandling. Fagutvalgets vurdering av de få søknadene som kommer inn er ofte at de faller utenfor ordningens formål, da de vanskelig kan vurderes som kompetansehevende for det profesjonelle feltet. Et av få støttede prosjekter er arrangert av SPKRBOX v/Cici Henriksen og er en serie samtaler som skal gjennomføres fire ganger i løpet av 2019 på Cafeteatret/Nordic Black Theatre i Oslo. Formålet er å skape et møtepunkt der unge uetablerte urbane kunstnere kan møtes og få hjelp av mer etablerte kunstnere innen norsk urban scenekunst. Det er bevilget støtte til én av samtalene i dette arrangementet.

6.4.4 Regionale kompetansesentre for dans

Ordningen for regionale kompetansesentre skal bidra til økt kompetanseutvikling i profesjonelle dansemiljøer og til styrking av produksjons- og formidlingsvilkårene for dansekunst. Dermed er aktivitet rettet mot barn og unge ikke i kjernen av hva som er relevant for Kulturrådet å få innsyn i for disse

---

søknadene. To av fem sentre (R.E.D og Bergen Dansesenter) viser likevel til pedagogiske aktiviteter rettet mot barn og unge i tillegg til det arbeidet de tilbyr det profesjonelle scenekunstheltet. Dette gjelder også andre kompetansesentre på ordningen uten at det redegjøres for i søknaden til Kulturrådet.

Synergieffekten mellom kompetansesentrenes pedagogiske aktiviteter og aktiviteter rettet mot profesjonelle dansekunstnere har gitt positive resultater og bidrar til å løfte frem dansekunsten også for barn og unge.

6.4.5 Gjestespill

Vi ser at norske forestillinger for barn og unge er attraktive for et utenlandsk publikum. I løpet av 2019 er det i alt behandlet 49 søknader og gitt bevilgning til 22 gjestespill rettet mot målgruppen barn og unge. 10 av disse gjelder visning av norske forestillinger i utlandet. Det er blant annet bevilget støtte til internasjonale visninger av forestillingen MAGO som tar utgangspunkt i den koreanske myten om kjempegudinnen Bestemor Mago. På scenen møter målgruppen fra 0-3 år den koreanske danseren Gun Kim som sammen med komponist og musiker Torgeir Vassvik vekker myten til live gjennom dans, joik og annen musikk. Forestillingen skal vises på den kinesiske arenaen KINA Festival i Kigali.

6.4.6 Driftsstøtte scenekunst

Tre av fem virksomheter som mottar driftsstøtte på scenekunstheltet er tiltak som har sin hovedaktivitet for barn og unge. Dette er Markedet for Scenekunst, Rom for Dans og DUS – Den Unge Scenen. Utover denne fellesnevneren varierer disse tre virksomhetenes formål. Tiltakene fungerer som formidlings- og visningsarenaer, og kompetansesenter.

6.5 Visuell kunst

- I 2019 ble det utlyst 2 millioner kroner øremerket til kunstprosjekter rettet mot barn og unge innen ordningene på visuell kunst. Målet med utlysningen var å utfordre søkerne til å reflektere kritisk omkring kunstnerisk kvalitet, virkemidler og målgruppetenkning. Summen ble fordelt over de fire søknadsfristene for 2019. I forhold til tidligere satsninger og øremerkinger på det visuelle området var denne utlysningen mer spisset. Man så en god økning i antall søknader gjennom dette, men erfaringen er at kvaliteten på søknadene likevel var svært variabel.

Tildelingssummen til tiltak og prosjekter for barn og unge innen avsetningen for visuell kunst i 2019 kom som følge av øremerkingen nesten opp på samme nivå som i 2017, da det også var øremerket 2 millioner kroner til formålet. Summen på 2,8 millioner tilsvarer 2% av avsetningen innen visuell kunst i Kulturfondet. For 2018 var tilsvarende tall nede i 1 million, eller 1% av totalt tildelte midler.

Søknader om støtte til kunstprosjekter for og med barn og unge innen visuell kunst er ofte sammensatte og inneholder både kunstfaglige elementer, formidling, opplevelse og aktivitet. Søknadene fra institusjoner er ofte opplevelsesorienterte og designet for å nå et større publikum, mens søknader fra enkeltkunstnere ofte er mer aktivitetsrettede.

Oppsummert opplevde fagutvalgene at de mest vellykkede og beste prosjektene i søknadsbunken i 2019 var fra institusjoner som søkte å integrere satsningen på barn og unge i hele sin virksomhet. Som eksempel kan nevnes prosjekter i regi av kunsthallene i Stavanger og Oslo, der både refleksjon og nytenkning rundt virkemidler holdt et høyt nivå. Institusjonene Praxis og Tenthaus hadde søknader

---

tilknyttet satsinger der ungdom med ulik kulturell bakgrunn, språk og erfaring ble involvert. Dette vil kunne bidra positivt til å rekruttere nye stemmer til kunstfeltet.

Det kommer svært få søknader om kunstfaglige publikasjoner som omhandler kunst for barn og unge. Søknadene om prosjekter for barn og unge retter seg mest til ordningen for prosjektstøtte visuell kunst.

6.5.1 Utstillinger

Antallet søknader til prosjekter som omhandler eller involverer barn og unge økte særlig i de to første søknadsrundene i 2019, der flere av søknadene la vekt på medskapning som involverer barn, unge og voksne uten klare skillelinjer mellom alderstrinn. Blant kunstnere som involverer barn eller unge i sine prosjekter finner vi:

- Charlotte Thiis-Evensen, som i prosjekt «Gullklokken» intervjuet unge arbeidssøkende i Notodden om sine forventninger til arbeidslivet.
- Ebba Moi og Anna Carin Hedberg, som inviterte skoleungdom til kritisk tenkning rundt verdi, demokrati og representasjon i det offentlige rom med et relasjonelt og konseptuelt skulpturprosjekt foran Stortinget høsten 2019.
- Christian Blandhoel, med deltagerbaserte støymusikk- og maleriworkshops for barn 6 – 12 år, som en del av Polyføkt Norsk Støy-musikk symposium ved Interkulturelt museum i Oslo.

Kunstnere som har fått støtte til utstillinger for barn og unge:

- Are Mokkelbost, med skulpturserie til gruppeutstillingen «How the Universe Works» ved Kunsthall Oslo sommeren 2019. Utstillingen hadde fokus på å skape nye perspektiver på hvordan visuell kunst formidles for og med barn og unge.
- Vegard Moen, med kunstprosjektet «Skins». Kunstfotografen har fått støtte til å undersøke gamingkultur blant unge i Norge og skal blant annet fotografere barns egenproduserte kostymer, som er basert på karakterer i dataspill.

Flere utstillingsprosjekter omhandler barn og barndom, og ideologier og verdier knyttet til vår oppfattelse av barndom. Slike prosjekter er ofte like mye rettet mot et voksent publikum som barn. Eksempler fra slike støttede prosjekter i 2019 er:

- Billedkunstner Eamon O'Kanes to installasjoner som tidligere har vært utstilt internasjonalt, men som nå for første gang (skulle) vises samlet ved Norsk Billedhoggerforening i perioden januar – mars 2020. «Fröbel Studio: Institute for Creativity» baseres i stor grad på byggesett av fargede treklosser, inspirert av arven fra en av pedagogikkpionerene og oppfinneren av barnehagen, Fredriech Fröbel (1782-1852). «The Glass Classroom» er influert av Maria Montessoris innglassede klasserom fra 1915 ved samme navn. Et uttalt mål for prosjektet er å legge til rette for at barn skal samhandle, bygge og tegne egne tanker i forhold til sine egne verdier og oppfatninger.
- Una Line Ree Hunderis fotografiske prosjekt *BORN FREE* der hun portretterer barn og unge fra familier som av ideologiske årsaker praktiserer hjemmeundervisning - i USA, Norge, Åland og Østerrike. Ved å skildre barnas frie aktiviteter innomhus og ute i naturen, stiller Hunderi spørsmål ved vedtatte sannheter og i siste instans om frihet.

6.5.2 Prosjektstøtte institusjoner

Det var fra institusjonene en tydelig økning i antall søknader om prosjekter for barn og unge i første søknadsrunde i 2019, og færre i de senere rundene. Flere mottakere av årlig driftstilskudd søkte ekstra prosjektstøtte til prosjekter for barn og unge: Bergenstriennalen, Fotogalleriet, Kunsthall Oslo, Kunsthall Trondheim og Nordnorsk kunstnersenter. De fleste prosjektene har noen grad av medvirkning/egenaktivitet fra deltakerne i aldersspennet 3-25 år. Det er for ungdomsmålgruppa mest deltakelse i form av kursing og workshops med vekt på tilegnelse av ferdigheter, mens i tiltak som retter seg mot den yngre delen av målgruppa, er det mer snakk om veiledede aktiviteter med utgangspunkt i lek. Av tematikker som tas opp i prosjektene er yringsfrihet, etiske og religiøse spørsmål, også med et kunsthistorisk utgangspunkt, samt opplæring i ulike kunstneriske teknikker. Blant de støttede prosjektene finner vi:

- Píksel Kidz Lab i Bergen - en serie laboratorier/workshops for barn og unge der de skal lære om og utvikle kunstverk basert på nye medier, i et gjør det selv- og gjør det sammen-perspektiv.
- Mobilizing Citizenship, et prosjekt i regi av Kunsthall Stavanger rettet mot ungdom 12-16 år. I løpet av ett semester og fire workshoper arbeider ungdom med internasjonalt kjente kunstnere og designere. Fokuset er på hvordan ungdommen kan bruke kunstneriske strategier for å selv ta til orde og delta i det offentlige ordskifte. Prosjektet går over tre år.
- Oslo Kunst og Kunnskapsverksted ved Kunsthall Oslo, et prosjekt inspirert av Art And Knowledge Workshop og gruppen Kids of Survival (New York 1980-tallet). Prosjektet vil bestå av praktiske verksteder på Biblo Tøyen i møte med kunstnere som er en del av kunsthallens program i 2020. Prosjektet har som målsetting å utvikle et langsiktig lavterskeltilbud innen visuell kunst for unge mennesker i Oslo, med hovedvekt på ungdommer fra Oslo øst og sentrumsområdene.

6.5.3 Diverse tiltak

De fleste prosjektene støttet over diverse tiltak innen visuell kunst er verkstedsbaserte prosjekter for barn og unge, og det er et stort spenn blant de støttede verkstedene:

- Janne Lindgrens prosjekt «Min verden 2019» er en workshop i personlig filmfortelling for jenter mellom 14 -16 år. Over en periode på 10 dager i juni lager deltakerne egne filmer, der de veiledes av profesjonelle kvinnelige filmskapere i både forarbeid, opptaksperiode og klippeperiode
- «10 år på Heidal skule» er et 10 - årig kunstprosjekt på Heidal barne -og ungdomskule i Oppland. Prosjektet inviterer kunstnere til å jobbe sammen med en skoleklasse i perioder gjennom hele grunnskoleløpet, fra 1. til de går ut av 10. klasse. Det blir 5 forskjellige kunstprosjekter i løpet av 10 år og kunstnerne vil følge klassen to år av gangen. Billedkunstner Gisle Harr er første kunstner ut i perioden 2018 - 2020.
- *Sea Skrove* i Lofoten er en havfestival som arrangerer «barnas dag», hvor barn kan delta på kunstworkshops og prøve ulike vannsportsaktiviteter. Det arrangeres også en strandrydding etterfulgt av workshop hvor barna skaper egen kunst av marin forsøpling.

6.6 Kulturvern

Kulturrådet verdsetter at aktører i kulturvernet prøver ut nye idéer, deltakergrep og formidlingsmåter knyttet til barn og unge. En økende andel av barn og unge har bakgrunn fra land og kulturer utenfor Norge. Uavhengig av deres kulturelle bakgrunn, vil barn og unge som lærer å kjenne og verdsette egen og

---

andres historie og kulturarv være bedre rustet til å forstå seg selv og samfunnet, og til å møte ulike kulturuttrykk med åpenhet og respekt.

Det har i 2019 derfor vært et mål å stimulere prosjekter hvor barn og unge er tydelig målgruppe og tiltak som er tematisk orientert mot dokumentasjon og formidling av barn og unge i en samfunns- og kulturhistorisk kontekst. Prosjekter hvor barn og unge blir aktivt involvert i arbeid med bevaring, dokumentasjon og formidling er gitt høy prioritet. Det er gledelig å se stadig flere prosjekter hvor barn og unge tar vare på og viderefører kulturarv gjennom deltakelse, utforskning og bruk.

På bakgrunn av søknadene som har kommet inn til støtteordningen for kulturvern i 2019, synes det som det er etablert en tydelig endring i feltet: Mange flere søknader har oppgitt barn og unge som målgruppe, og/eller at barn og unge er direkte involvert i gjennomføringen av prosjektet. Den positive tendensen til tydelig økning i søknadstallet på dette området i 2018 fortsatte i 2019. Det er også oppløftende at mange av prosjektene holdt så høy kvalitet at bevilgningssum til slike prosjekter har økt fra 1,2 mill i 2017 til 7,2 mill i 2019. Den prosentvise andelen av kulturvernsavsetningen som går til prosjekter for og med barn og unge er nå 21% mot 4% i 2017.

Flere av de støttede prosjektene innen kulturvern omhandler samfunnets syn på barn og barndom i ulike tider på forskjellige måter:

- *Drift og dyd* – om Bjerketun behandlingshjem og spesialskole for jenter – kan stå som eksempel på tiltak som er orientert mot hvite flekker på historiekartet, og der formålet er å kaste lys over problematiske sider ved norsk samfunnshistorie i etterkrigstiden.
- *Drama for barn – teatrets sjel. Norsk barnedramatikks historie*. Utgivelsen tar for seg familieforestillinger på Christiania Theater fra 1867 og videre utviklingen av barneteater på Nationaltheatret fra 1899 og fram til 2018. Boka tar utgangspunkt i «Julestuen» av Ludvig Holberg og «Reisen til Julestjernen» av Sverre Brandt, som brukes til å belyse den øvrige barnedramatikken.

